

NARODNO STVARALAŠTVO 66—68

Konec septembra je izšla nova dvojna številka (66—68, 1. 17.) Narodnog stvaralaštva, ki prinaša članke in makedonske, srbske, lužiškosrbske, grške, rusinske, hrvaške in ruske folklorne ter članek o približevanju klasičnih literarnih del ljudski ustvarjalnosti in anketo Radia Beograd o tradiciji revolucionarne pesmi. Za kratkočasno branje je dodano: intervju s srbskima raziskovalcema vzorcev na pletenih nogavicah pa recenzije in nekaj pesemskega gradiva iz Maleševa ter program kongresa ZDFJ, ki je bil od 25. 9. do 30. 9. 1978 v Berovu. Vse pristno, za borih 30 dinarjev, kolikor znaša letna naročnina na Narodno stvaralištvo.

Marko Terseglav

DRUŠTVENE NOVICE

Ocena sodelovanja med Slovenskim etnološkim društvom (SED) in DDU Univerzum pri realizaciji serije Kako živimo

Etnološki film je posebna kategorija znanstvenega filma, ki v Sloveniji ni razvit do te mere, da bi lahko o njem govorili kot o načrtnem pojavu. Etnološke ustanove so poskušale razviti za svoje potrebe filmsko proizvodnjo na 8 mm traku in v tem dosegle lepe uspehe (npr.: Glasbeno narodopisni inštitut, Inštitut za slovensko narodopisje, Goriški muzej, itd.). Vendar gre v teh primerih za občasno zadovoljevanje potreb po filmski dokumentaciji in ne za načrtno proizvodnjo. Ovira je tudi uporabljeni filmski format, ki ne dopušča širše komunikacije z občinstvom. Bivši Triglav film in kasneje Viba sta v okviru proizvodnje kratkih filmov zlasti v petdesetih letih močno posegala po etnoloških temah (npr.: Cerkljanski lavfarji, Prekmurski kurent, Štehvanje, Kmečka ohcet itd.). Ta etnološka tematika (večkrat tudi stilizirana in rekonstruirana) pa je bila v večini primerov le podlaga za umetniško izpoved, tako da tudi v tem primeru ne moremo govoriti o znanstvenem etnološkem filmu. Ravno tako imamo v arhivih RTV Ljubljana in pri drugih jugoslovanskih producentih polno kratkih posnetkov ljudskega kulturnega dogajanja iz različnih poglavij ljudske kulture.

Čeprav v slovenski filmski proizvodnji ne moremo zanikati posameznih izrednih dosežkov na področju dokumentarnega etnološkega filma (npr. Badjurov opus), je pravi znanstveni film vendarle pastorek slovenske filmske produkcije. Primarni problem etnološkega znanstvenega filma je problem iskanja producenta in ne ideje ter strokovne misli.

V luči omenjene "zgodovinske" izkušnje je sodelovanje med slovenskimi etnologi, združenimi v SED, in DDU Univerzum velika novost in korak naprej v prizadevanju za ekranizacijo poglavij slovenske ljudske kulture. Slovenski etnologi smo prvič imeli ob projektu Kako živimo možnost, da se preizkusimo v novem mediju, in to na vseh nivojih — od izbire tematike, preko pisanja sinopsisa in scenarija, do končne realizacije filma. Največji

prispevek smo seveda dali pri izbiri tematike in pri vraščanju strokovnih dognanj v filmsko strukturo.

Selekcijski kriteriji so bili takole razvrščeni:

1. Izginjanje določene dejavnosti oz. pojava (rekonstrukcija ni zaželena).
2. Filmičnost (všteta je možnost zadovoljivega prikaza brez uporabe komentarja).
3. Povezava z učnim načrtom osnovne šole.
4. Pokrivanje vsega slovenskega prostora.

Že od začetka sta se izoblikovala dva tipa ali modela filmskih zgodb, ki sta narekovala ustrezne filmske rešitve:

- a) prikaz enodnevne ali nekajurne delovne operacije,
- b) prikaz enoletnega ciklusa.

Vseh 10 tem, ki so se izluščile po razpravljanju o prvem ciklusu serije, sodi v materialno kulturo, v prikaz tehnoloških postopkov. Naslovi:

- Od setve do mlačve (vsa Slovenija).
- Mlinarstvo (dolina Krke).
- Kruh (Boh. Bistrica).
- Planšarstvo (Bohinj).
- Sirjenje na ovčji planini (Trenta).
- Vinogradništvo (Prekmurje).
- Lan (Bela Krajina).
- Promet (vsa Slovenija).
- Nabiralništvo (vsa Slovenija).
- Hiša (vsa Slovenija)

Šele v drugem ciklusu bi predvidoma posegli po temah iz socialne in duhovne kulture.

Etnološki interes se je v prvem delu pokazal v verističnem prikazovanju nekaterih panog ljudskega gospodarstva, posnetih na izvirnih prizoriščih. Vse, česar s filmom ni bilo mogoče prikazati, pa je zaobjela spremna beseda — strokovno besedilo, ki daje vsaki filmski temi obširnejši okvir, za orientacijo pedagogu.

Čeprav serija Kako živimo v trenutku nastajanja tega besedila še ni v celoti realizirana (posnetih je 7 filmov), jo lahko pozitivno ocenimo iz naslednjih vidikov:

1. Etnologi smo prvič našli producenta z veliko mero razumevanja za etnološke nagibe pri izbiri tematike in pri realizaciji. O tem priča veliko število slovenskih etnologov, strokovnjakov za posamezna področja (9 po številu), ki so se sestajali v operativnem odboru.
2. Etnologom je uspelo ekranizirati nekaj prioritarnih tem, ki jih na izvirnih lokacijah kmalu ne bo več mogoče dokumentirati brez rekonstrukcije, med njimi zlasti: Mlinarstvo, Planšarstvo, Sirarstvo in Lan.
3. Kljub nekaterim nesporazumom, ki zadevajo različno pojmovanje in razumevanje etnološkega filma in kljub upoštevanju pedagoških namenov serije, je večina posnetih filmov rezultat kreativnega združevanja stroke in medija in ne mehanski zapis delovne operacije.
4. V seriji Kako živimo vidimo združene komponente pedagoškega, kulturnega in znanstvenega filma. To pa so že dimenzije, ki serijo uvrščajo med sodobne pričevalce slovenske kulturne dediščine.